

Sociálna inovácia pri poskytovaní služieb: noví partneri a nové prístupy

Zhrnutie

Úvod

V tejto správe sú predstavené výsledky výskumného projektu skúmajúceho zapojenie nových partnerov – predovšetkým sociálnych partnerov, občianskej spoločnosti a osôb v zraniteľnom postavení – do sociálnych inovácií. Pojem „sociálna inovácia“ sa pre potreby výskumu vymedzuje ako nové nápady (produkty, služby a modely), ktoré zároveň riešia spoločenské problémy, plnia sociálne potreby aj vytvárajú nové sociálne vzťahy medzi príslušnými skupinami. Sociálnu inováciu môžu tvoriť také prvky, ako napríklad nová účasť na rozhodovaní, služby ovplyvňujúce sociálne postavenie konkrétnych cieľových skupín (či už sú poskytované komerčne alebo nie) a zmeny v systémoch sociálnej starostlivosti. Je súčasťou kultúrneho rozvoja a spoločenskej zmeny.

Výskum sa uskutočnil na úrovni EÚ – pričom sa zamerlal najmä na úlohu Európskeho sociálneho fondu (ESF) v sociálnej inovácii – a v šiestich členských štátoch: v Bulharsku, Írsku, Poľsku, Rakúsku, vo Švédsku a v Taliansku. Skúmala sa v ňom kultúra inovácií a sociálneho partnerstva v každej krajine a analyzovalo sa, do akej miery boli politiky na vnútroštátnej úrovni podnietené politikou EÚ. Výskum tiež zahŕňa tri prípadové štúdie z Írska, Slovinska a zo Švédska, ktoré predstavili iniciatívy, na ktorých plánovaní a vykonávaní sa podieľali sociálni partneri alebo osoby v zraniteľnom postavení.

Cieľom tejto štúdie je prostredníctvom prístupu založeného na dôkazoch poskytnúť informácie pre politickú diskusiu o sociálnej inovácii a prispieť k lepšiemu porozumeniu účinných a udržateľných postupov. Cieľom štúdie bolo aj preskúmať spôsob, akým je možné čo najúčinnnejšie podporiť sociálnu inováciu v rôznych fázach: od začiatku programu, cez dôsledné poskytovanie kvalitných služieb až po určenie osvedčenej praxe.

Politické súvislosti

Sociálne a hospodárske výzvy 21. storočia si vyžadujú nový prístup k analýze a vykonávaniu inovácií vo všeobecnosti, a konkrétne k analýze a vykonávaniu sociálnych inovácií. Sociálna inovácia sa čoraz častejšie vníma ako spôsob kompenzácie za neefektívne fungovanie štátu aj hospodárstva pri riešení nedostatku, ale aj pri riešení väčších problémov, ako sú starnúca spoločnosť a zmena klímy. Nie každý nový spôsob riešenia sociálnych zmien však možno považovať za sociálnu inováciu: podobne ako sa technické inovácie považujú za inovácie len vtedy, keď je záujem o ich kúpu, sociálna inovácia musí svojim používateľom poskytovať udržateľný prínos.

Sociálna inovácia je v súčasnosti v centre politického programu EÚ. V stratégii rastu Európa 2020 sa otvorene hovorí o sociálnej inovácii. Dve z jej najdôležitejších iniciatív sú Európska platforma proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu a Inovácia v Únii.

Sociálna inovácia sa čoraz častejšie vníma ako nástroj na dosiahnutie hlavných cieľov stanovených Európskou komisiou v jej oznámení o balíku o sociálnych investíciách s názvom K sociálnym investíciám do rastu a súdržnosti.

Hlavné zistenia vnútroštátnych programov

Zapojenie sociálnych partnerov a mimovládnych organizácií (MVO) do plánovania a realizácie sociálnej inovácie, ako aj porozumenie koncepcie, sa v šiestich skúmaných krajinách líši. Hlavné oblasti záujmu analýzy boli programy a iniciatívy týkajúce sa trojuholníka politik „zamestnanosť–vzdelávanie–sociálna politika“.

Väčšina sociálne inovatívnych programov a iniciatív sa hradí z prostriedkov ESF. Dôvodom môže byť to, že tieto programy zapadajú do spoločnej štruktúry a pravidelne sa monitorujú. Sociálne inovatívne projekty existujú aj mimo rámca ESF, ale obyčajne sa neoznačujú ako sociálna inovácia.

Sociálni partneri, až na niekoľko výnimiek, nie sú oboznámení s koncepciou sociálnej inovácie. Samostatne sa však niektorí partneri zapájajú do prípravy a podpory sociálnych inovácií, ktoré zlepšujú podmienky marginalizovaných skupín, napríklad ľudí mimo pracovného trhu.

Mimovládne organizácie často vykonávajú sociálne inovácie, hoci ich účasť na plánovaní programov je z väčšej časti neoficiálna a občianska spoločnosť či dobrovoľnícky sektor sa do ESF na úrovni EÚ oficiálne nezapájajú.

Osoby, ktoré pracujú v dobrovoľníckom sektore, vo všeobecnosti spájajú myšlienku sociálnej inovácie s ESF, a to najmä v súvislosti s prácou so zraniteľnými skupinami. Zástupcovia zamestnávateľských organizácii si ju zas najviac spájajú s koncepciou tzv. sociálneho podnikania.

Výsledky prípadových štúdií a politické ukazovatele

Význam vymedzenia – Partneri prípadových štúdií sa nesústredili na vymedzenie pojmu sociálna inovácia. Sociálna inovácia ako taká nebola podnetom, ani nepredstavovala východiskový bod pre vznik iniciatív. To je v súlade so zisteniami analýzy vykonanej v šiestich krajinách, ktoré naznačili, že iniciatívy priamo odkazujúce na sociálnu inováciu možno nájsť najmä v rámci ESF. Vzhľadom na široké vymedzenie pojmu možno za sociálnu inováciu považovať veľké množstvo rozličných projektov.

Reakcia na výzvy/problematické otázky – Spoločným motívom jednotlivých projektov je to, že skôr reagujú na miestne výzvy než zapadajú do väčšieho programu. To by znamenalo, že by sa mohlo vytvoriť prostredie, ktoré bude viac napomáhať takéto iniciatívy zdola nahor a riešiť otázky, ktoré sa ešte nedostali do pozornosti osôb na najvyššej úrovni rozhodovania.

Spoliehanie sa na jednotlivcov – Odhodlanie a nadšenie ľudí zapojených do vytvárania a realizácie programov sa ukázali ako kľúčový činiteľ. Toto spoliehanie sa na konkrétnych jednotlivcov však môže oslabiť udržateľnosť projektu v prípade zmeny vedenia. Silné prepojenie na ďalšie zainteresované strany a štruktúry by týmto jednotlivcom mohlo poskytnúť podporu, ktorú potrebujú, a pomôcť im vybudovať pevnejšie základy a zabezpečiť dlhšiu životnosť týchto projektov.

Udržateľnosť – Ak budú jednotlivé projekty súčasťou väčšieho, viac štruktúrovaného rámca, pomôže im to v dlhodobom horizonte dosiahnuť udržateľnosť; mala by sa však udržiavať rovnováha, ktorá umožní pružnosť, aká sa spája s činnosťami v malom meradle.

Zapojenie zainteresovaných strán – Z dôvodu zapojenia rozličných skupín by malo existovať lepšie porozumenie potrieb príjemcov. Táto spolupráca pomôže aj tomu, aby očakávania oboch strán boli realistickejšie.

Lepšie hodnotenie – Hoci projekty musia čoraz častejšie obsahovať súbor cieľov, zdá sa, že chýba zameranie na riadne vyhodnotenie tohto aspektu v rozsiahlych programoch. Treba spraviť viac na zabezpečenie systematického hodnotenia týchto iniciatív.

Zlepšenie financovania – Veľa programov funguje na jednorazovom alebo projektovom základe, a pritom sa súčasne usilujú o zaistenie dlhodobého vplyvu. Poskytovanie finančných prostriedkov by malo byť predvídateľnejšie a udržateľnejšie. Okrem toho by sa mali preskúmať nové spôsoby, ako si zaistiť doplňujúce financovanie zo súkromných zdrojov.

Ďalšie informácie

Správa *Social innovation in service delivery: New partners and approaches* (Sociálne inovácie pri poskytovaní služieb: noví partneri a nové prístupy) sa nachádza na stránke <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1354.htm>

Ďalšie informácie vám poskytne Anna Ludwineková, manažérka pre výskum, a to na adrese alu@eurofound.europa.eu